■ כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות ■

בסודשיח

■ בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ויקרא ■ ב' אדר ב' ה'תשע"ד ■ 05.03.2014 ■ גליון מס' 265 ■

תפוצה לכל קהילות ישראל

רק לשמוח יש

■ אנו נמצאים בתוככי חודש השמחה. אך מהי השמחה? האם בכלל אפשר להגדיר שמחה? ■ רבי ישראל סלנטר היה היהודי השמח ביותר בדור, ר' הירש פלאי שמח לקראת בוגר שהגיע ליום כיפור והיהודים שמחו באושוויץ עם ה' יתברך ■ מה אומרים בתורת המוסר, בסלונים ובברסלב, על השמחה ■ הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א ■

חודש אדר הוא חודש בו מרבים בשמחה. כולנו רוצים לשמוח כל הזמן, כולנו קראנו הרבה על שמחה, אך האמת היא שקשה, לפחות לי באופן אישי, לנסות ולהגדיר מהי שמחה. אולי קל יותר לדבר ולכתוב על האמצעיים החיצוניים המביאים לשמחה, אך קשה להגדיר בדיוק מהי השמחה.

תנסו להסביר קנאה אמיתית. תנסו להבין מהי אהבה עזה. נסו להגדיר שנאה תהומית. מדובר במידה דקה בתכונות הנפש, שאי אפשר להגדיר אותה במילים.

ניסיתי להבין מהי השמחה לפי הימים הזכורים לי, באופן אישי, כימים שמחים במיוחד. היו עוד הרבה רגעים קטנים כאלה של שמחה, בהרבה זמנים מהחיים, בהרבה ימים רגילים. אבל מה בעצם הרגשתי אז?

תחושה של מילוי עצמי שכזאת. הרגשת סיפוק גדולה. אולי תחושת שכרון חושים. תחושה שעשיתי כהלכה, שמילאתי את הזמן כראוי, שהגעתי למשהו מועיל ומרומם. תחושה של 'אופק חדש ופתוח'. קשה, קשה להגדיר את השמחה בדיוק, במילים פשוטות.

חושבני ששמחה היא תחושת מילוי נפשי. תחושה זו משיגים בעיקר על ידי חשיבה חיובית. כשאתה מחליט ברמה הרעיונית- מחשבתית שסדר א' מושלם הוא מיצוי נכון של הכוחות, אז כשהגעת למיצוי כזה- אתה שמח. כשאתה מרגיש שעיסקה ריווחית של מליון דולר הוא מיצוי נכון של כשרונותיך, אז כשאתה משיג את העסקה- אתה שמח. אך אם סדר א' טוב אינו נחשב אצלך למשהו מיוחד, כיון שרק לימוד של 12 שעות רצופות נחשבות אצלך למשהו מיוחד, אז תחושת השמחה תבוא כשתלמד 12 שעות ולא כשתלמד סדר א' אחד טוב. כשהתחושה המוקדמת שלך היא שרק רווח של 2 מליון דולר שווה בעיניך, אז כשתרוויח מליון אחד, לא תחוש שמחה. ומנגד, שכן שלך יחוש שמחה עצומה כשימצא מאה דולר. כי מבחינתו, מאה דולר הוא דבר משמח מאד.

אם אני צודק בהגדרתי, אז נמצא ששמחה קשורה להחלטות הנפשיות והשכליות שלנו על מה צריך לשמוח. כשנחליט וכשנרגיש שזה וזה טוב לנו, למעשינו או לאישיותינו, ממילא כשנגיע למצב הזה, ממילא נשמח.

ואלו הדברים שמצאתי ב'מכתב מאליהו'. הגרא"א דסלר זצ"ל מסביר ששמחה באה מתוך מילוי חסרון כל שהוא. כשאדם הצליח להשלים דבר-מה, שמח הוא. שמחה בשלימות מצוה, בהבנת דף גמרא, בשבירת היצר הרע וכדומה. ומסיים הרב דסלר: "והלומד מוסר, שמח. כי לומד הוא את הכרת עצמו-מציאותו"...

❋❋❋❋❋❋

מחנה ההשמדה אושוויץ, שמחת תורה. מאות בחורים צעירים הולכים לטבח, לפי החלטת הקצין הנאצי ימ"ש. מספר העדות, הרב טייטלבוים זצ"ל, ממשפחת המלוכה דסאטמר, מספר בספרו באריכות (כפי שכבר הבאנו באריכות מדבריו ב'קוראים אלעד' לפני מספר שנים) כיצד מאות הבחורים רקדו במשך שעות ארוכות, בשמחה עצומה עד אין קץ, למרות שידעו הם שעוד מעט ירצחו אותם נפש. הם שמחו, שמחו באמת, רקדו ושרו. "ואף על פי ששמחת תורה היום ואין לנו ספרי תורה לרקוד איתם", הם אמרו, "אבל את הריבונו של עולם יש לנו, ועם הריבונו של עולם אנחנו יכולים לשמוח!"...

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

תורת כהנים

ספר מיוחד מקדישה התורה לענין המקדש והקרבנות שחז"ל קראוהו "תורת כהנים", כמו שכתב הרמב"ן...

המשך בעמ' 4

שו"ת חורף

לכבוד הר"ר יוסף אלימלך גיברשטיין הי"ו!

אודות שאלתך שהנך כעת נמצא בשלב של הכשרה מקצועית במסעדה בהכשר 'רבנות'...

המשך בעמ' 4

סיפור לשבת

"שבת, שבת, שבת"

רבי אריה ליב גרוסנס זצ"ל, ראב"ד לונדון, בהיותו בחור למד בישיבת כנסת בית יצחק...

חלום המהרש"ם

מספר הרה"ג ר' דוד יונה רוזנבוים שליט"א סיפור פלא שסיפר המגיד הירושלמי רבי שלום שבדרון...

המשך בעמ' 5

שביבים

■ שילוב חיילות ביחידות לוחמות בצה"ל

המשך בעמ' 6

❋❋❋❋❋❋

בית החולים "הדסה עין כרם". מורי ורבי הגאון המופלא רבי שמעון משה דיסקין זצ"ל שוכב כמעט על ערש דווי. שבועיים לפני הסתלקותו נכנסתי, מגיש הזמנה לחתונתי הקרובה. הגרש"מ, הארי הגדול שכל עולם הישיבות שש ושמח מכל "וורט" שלו, שוכב במיטה ועיניו זורחות באור יקרות גדול, לא מפסיק, ולו לרגע, לעסוק בדברי תורה עמוקים. שעות שעות "מדבר הוא בלימוד", בשיא העומק, רמב"ם אחר רמב"ם, חידוש אחר חידוש. דיברנו אז, כמדומני, ככל שזכרוני אינו מטעה אותי, על רבי עקיבא איגר ב"עדים זוממים", ולבסוף אני מעיז ומפריע לשאגת הלימוד הבלתי-פוסקת ותוהה לשלומו, למרות שהתשובה ברורה לכאורה, מספיק להביט ברעבע ולראותו קמל, מיוסר וכואב, ולהבין.

אך לא, הרעבע קורן שוב ואומר שהוא שמח, שמח ממש.

--"שמח?" אני דומע, דומע בלי בושה.

---"שמח ביסורים! כמה טוב שהקב"ה נתן לי את התקופה האחרונה, כדי שאזכה להתרומם יותר, להיות יותר קרוב אליו, אליו יתברך!"...

----- הבה ונשים לב. ליהודים באושוויץ היו את כל הסיבות בעולם להתעצב, להתרגז, לכעוס, לבכות, להיות מדוכאים. הצרות והכאבים, האובדן, הרעב והקור. ובקיצור, כל מה ששמענו על אושוויץ. אך אותם יהודים התרכזו במה שיש להם. יש להם את הקב"ה, וזה דבר שמאד שימח אותם. מרן הרב שך זי"ע הרגיש שהתחושה של "אשר בחר בנו מכל עם, ורוממנו מכל לשון, וקידשנו במצוותיו" ממלאת אותו. יש לו את זה, ולכן הוא שמח שמחה גדולה, והרב דיסקין הרגיש שהיסורים ממלאים בטוב את נשמתו. יש לו את מה שהוא צריך כעת, יסורים, ולכן הוא חש באמת שמחה.

❋❋❋❋❋❋

אחד ומיוחד מצעירי חסידי ברסלב, אחד מקבוצת "העובדים" הירושלמית, אלו שטבלו באמת ובתמימות בכבשונו של רבי נחמן, אלו שידעו "ברסלב" מה היא, שכב על מיטתו, גוסס מוחלט על פי כל כללי ההלכה הצרופה. סביביו נעמדו קבוצת ידידיו, "עובדים" אמיתיים מברסלב הקדומה, ברסלב של העומק, ההתבודדות והתמימות העמוקה, ברסלב של "התורות". האווירה לא היתה, איך לומר, בשיאי ה"מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד", עד, עד שהחולה גופא, השכיב- מרע שעמד בין השמשות של עלמא דשיקרא ועלמא דקשוט, הביט בחבריו, חייך חיוך גדול ואמיתי, חף מכל הבל וחיצוניות, ואמר: "אתם יודעים? אהובי וידידי! אין אדם מאושר ממני עלי אדמות! אני הרי דבוק ב"רבנו"! לי היה את "רבנו"! לנו יש את "רבנו"! אז, ממילא, אני האדם השמח ביותר בעולם!".

---ופצחו כל בני חבורתו בשירת "עוז והדר לבושה, ותשחק ליום אחרון".

במשך שש שעות, שש שעות רצופות, שר הברעסלעבער, כמעט הבר- מינן, את השיר "עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון", בניגון הברסלבי הסוחף, הממכר, הכמה והכואב, השמח והמאושר. שש שעות שרו כולם את ה"עוז והדר", עד שיצאה נשמתו בטהרה, כשבת שחוק מרחפת על פניו השלווים, הרגועים, השמחים באמת.

--- הוי אומר: האדם צריך להגדיר לעצמו קודם כל מה אמור לשמח אותו. לפעמים אין צורך לשבת ולהגדיר את זה, כיון שזה נמצא כבר בתוככי המוח והלב או תת המודע. אך לפעמים, כשהדברים שנחשבים אצלו לשמחים אינם נמצאים אצלנו, אנו צריכים להגדיר לנו מטרות חדשות לשמוח בהם.

או, פשוט יותר, להגדיר בדיסק הקשיח שלנו שיש לנו את הדברים שאמורים למלאות אותנו, לגרום לנו סיפוק ולשמח אותנו. רק אנו צריכים להעצים אותם יותר, לראות אותם בזכוכית מגדלת.

כמו, למשל, בזה שאנחנו יהודים. בזה שאנו מקיימים מצוות, לומדים תורה, עונים 'אמן יהא שמיה רבא'. בזה שיש לנו הורים, אשה וילדים בריאים וטובים. ועוד הרבה דברים שהיו אמורים למלאות אותנו בשמחה, אם רק היינו מחשיבים אותם יותר, ולא רק מחפשים את מה שאין לנו בינתיים.

❋❋❋❋❋❋

---"שמחה, אינה דבר הבא מאליו, כי אז לא היה שייך להחשיב את השמחה כמדרגה גבוהה"- כותב כ"ק האדמו"ר ה"נתיבות שלום" מסלונים זצ"ל. השמחה היא תפיסה מיוחדת, דרך ושיטה בחיים הבאה מתוך התבוננות מעמיקה, ובכל המצבים והתנאים, בלי שום הבדל האם יש לו לאדם ממה לשמוח כעת, כן או לא". ה"אורחות צדיקים" מסביר כי שמחת היהודי תלויה בכך שהוא יודע אל נכון שהקב"ה מנהיג את העולם בדרך טובה. והכל, אבל הכל הכל, נועד רק לטובתנו. גם אדם שסובל ומתייסר צריך לשמוח, לדברי ה"אורחות צדיקים", מפני שאין לו שמץ מושג כמה הייסורים יעזרו לו וכמה טובה תצמח לו מכך. ה"נתיבות שלום" מסלונים זצ"ל מבאר יותר את הדברים ומסביר שמקור השמחה הוא שיהודי שמח בהנהגת הבורא עימו ועם יתר הסובבים אותו. השמחה אמורה לבוא מתוך עומק הרגשתו שהקב"ה הוא אב רחמן, נאמן ומסור תמיד, כשהנהגתו תמיד טובה היא, בין אם אנו מבינים אותה ובין אם לא. לדבריו, מתוך בהירות הבנה ומחשבה זו חש היהודי את מאמר הכתוב "עימו אנכי בצרה". "ובכל אשר מתרחש עימו, אפילו כשנופל ממדרגתו וחש שמוחו ולבו מטושטשים, מרגיש הוא קרבת אלוקים, שהקב"ה נמצא כעת עימו, בתוככי תוך מצוקותיו וצער נפשו, ואינו מרגיש בדידות במצבו. ועל ידי שמרגיש שהקב"ה יתברך נמצא איתו, והוא הרי לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ממילא שרוי הוא בשמחה תמידית".

מורי הגר"ש וולבה זצ"ל כתב מכתב הסכמה לספר "בשמחה ובטוב לבב" של הרב מרגולין, וכך כותב המשגיח הנערץ הגר"ש וולבה: "זוהי האמת. החיים בתורה ובמצוות הם חיים של שמחה, ורק מרוב הצרות הפוקדות את הכלל ישראל בתקופה הנוכחית, אין השמחה ניכרת כל כך בחיינו. אולם חז"ל אמרו בבירור: "כתוב אחד אומר "עבדו את ה' בשמחה", וכתוב אחד אומר: "עבדו את ה' ביראה". אמר רבי איבו: בשעה שאתה עומד ומתפלל יהא לבך שמח ואלוקים עליון אתה עובד". הרי שגם בתפילה, שכולה יראה, צריך להיות הלב שמח!".

הרב וולבה זצ"ל ממשיך ומצטט מדברי רבנו יונה, הכותב ש"אף על פי שאצל בשר ודם היראה והשמחה הם דבר והיפוכו, שבשעה שאדם מפחד מזולתו הוא עומד ודואג. אך אצל הקב"ה אינו כן. אדרבה, כשאדם מתבונן בגדולתו וירא מפניו ישמח ויגל באותה יראה".

שמחה אמיתית אינה עומדת בסתירה ליראת ה', לרצינות ולכובד ראש. השמחה היא עבודה פנימית, רעיונית ושורשית, לא סתם "מצב רוח" חולף של חיוכים, עליצות ורדידות.

❋❋❋❋❋❋

רבותינו גורי האריז"ל כתבו שבשעה שאדם אומר "ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת", או כשאנו אומרים "עלינו לשבח לאדון הכל... שלא עשנו כגויי הארצות", עלינו לשמוח שמחה גדולה ועצומה "כמי שהוא עומד להישרף והצילוהו מן השריפה ועשאוהו מלך, כי אין שריפה כשריפת הנפש ואין מלכות כהיות עבד מלך גדול ונורא, משרת לפניו"...

שומרי התורה והמצוות שמחים באמת, ולומדי התורה שמחים יותר,

פי כמה וכמה, מכל האחרים. אי אפשר להעביר תחושת שמחה, שכרון ולא מיין, מחידוש חדש שחודש ב"סדר א'". לא ניתן להבין, "אילו ידעתיו- הייתיו", איזה שמחה פנימית חש יהודי, שחידש פשט חדש ברמב"ם. אין הבנה, מלבד למי שחש והרגיש, את השמחה מתפילה טובה, מכוונה ב"שמונה עשרה", מדמעה ב"אתה חונן" ומנענועים של "ארבעת המינים". זר לא יבין, אך אין כמו שמחה של מצווה, שמחה של תורה, שמחה של סברא חדשה, שמחה של "שלא עשאני גוי" ושמחה שהילד שלך ויתר, מתוך פנימיות ההבנה, לאחיו הקטן.

ה"פלא יועץ" משמח אותנו בדבריו המשמחים, המבארים לנו "לשמחה מה זו עושה". הוא מסביר לנו שעלינו לשמוח בכל לב על כך שאם אנו אוכלים ושותים, ישנים ונחים, בשביל שיהיה לנו כח לעבודת ה', ואנו מברכים על המזון ברכה ראשונה ואחרונה- הרי אנו מקבלים שכר אדיר בשמים. אם אדם עמל לפרנסתו ועובד, בחיי החולין לכאורה, אך כוונתו לשם שמים, מקיים הוא מצווה. נמצא שלמרות שאנו עסוקים בענייני החומר, באכילה ושתיה, שינה ומשא ומתן, בכל זאת הקב"ה משלם לנו שכר על כל רגע ורגע שאנו עסוקים בהם, אם אנו מתכוונים לשם שמים במעשינו. ואם כן, בעוד שכל אנשי העולם ובריותיו עושים את אותם הדברים ואינם מקבלים שכר נצחי, ואילו אנחנו, בני המלך, מתעסקים ב"ענייני העולם הזה", ובכל זאת מקבלים על כך שכר נצחי ונעלה בעולם הבא. האם ישנה שמחה גדולה מזאת?! ה"פלא יועץ" מאריך בדבריו המשמחים, לפיהם כמה כסף וכמה אנרגיה והשקעה היינו משקיעים בכדי לחיות, חיים בריאים ושלמים. והנה הבורא נפח באפינו רוח חיים ובריאות, בלי לשלם על כך ולו שקל אחד. האם אין זה דבר משמח?

אני אוסיף לכם שמחה

כידוע למי שיודע, רבי חיים קניבסקי שליט"א כתב את ספרו הנודע 'אורחות יושר' בעקבות הנושאים הרבים שמגיעים אליו לפסיקה. הגר"ח שומע בכל יום מאות אנשים, דילמות ונידונים, והוא קיבץ את תשובותיו לכל אותם נושאים ששבים וחוזרים אצלו שוב ושוב, כדי שהאנשים יקראו בספרו מה יש לו לומר בעניין הכואב להם. והנה מרן הגר"ח שליט"א כתב בספרו "אורחות יושר" פרק בשם "שמחה של מצוה". הגרח"ק מצטט בפרק זה ציטטות רבות מדברי חז"ל, שהזהירו לקיים את המצוות בשמחה, "כשיהיה אדם עושה מצווה- יהא עושה אותה בלב שמח" (ויק"ר פל"ד ט'), ואמר הקב"ה: "אם אתם משמרים את המצוות ותשמחו בהן, אני מוסף לכם שמחה" (תנחומא פרשת תזריע). חז"ל מספרים לנו בתלמוד הירושלמי שיונה בן אמיתי היה מעולי הרגלים. הוא נכנס לבית המקדש ל"שמחת בית השואבה" ושרתה עליו רוח הקודש, "ללמדך שאין השכינה שורה אלא על לב שמח". ואמרו חכמינו (תנא דבי אליהו פכ"ט): "לעולם יעשה אדם מצוותיה של תורה בשמחה ותיחשב לו כמו צדקה". ה"חרדים" כותב שהאריז"ל גילה לאיש סודו שכל השגותיו ופתיחת שערי החכמה בשמי שמים הגיעו אליו בשכר שהיה שמח בעשיית כל מצווה בשמחה גדולה לאין תכלית. החיד"א מביא בשם ספר "זרע ברך", וכך גם כותב ה"פלא יועץ", שלמרות שהקב"ה פורע את שכר המצוות רק בעולם הבא, אך את שכר שמחתנו על המצווה אנו מקבלים כבר בעולם הזה.

ה"חרדים" כותב בשם הזוהר הקדוש ששמחתנו בקיום המצווה מוכיחה ונותנת תחושה שאנו מכירים בערך המתנה הגדולה שהקב"ה נתן לנו, מתנה ושמה מצוה. כשאנו שמחים במצוה, מכפיל לנו הקב"ה את השכר, בראותו את חיבתנו למצוותיו ואת ידיעתנו שכל מצוה ומצוה שווה מליוני- מליונים. רבנו הקדוש רבי חיים ויטאל זי"ע כותב: "כפי גודל שמחתנו באמת ובטוב לבב הפנימי, כך יזכה לקבל אור עליון, ואם יתמיד בזה, אין ספק שתשרה עליו רוח הקודש!". עוד כותב לנו רבי חיים ויטאל: "ועניין זה נוהג בקיום כל המצוות כולם, בין בעת שעוסק בתורה שיהיה בחשק גדול ונמרץ בהתלהבות עצומה, כאילו עומד לפני המלך ומשרתו לפניו בחשק גדול, למצוא חן בעיניו ולקבל ממנו מעלה יתירה וגדולה"...

ר' ישראל היה האדם השמח ביותר בדור

לפני כשבועיים ספדו להגר"י גלינסקי זצ"ל בביהמ"ד 'אחיעזר' בעירנו אלעד. מורי ורבי ראש ישיבת דרכי משה, הגר"ח שינקר שליט"א, דיבר במשך שעה ארוכה על מידת השמחה. הוא ציטט בעל פה מספר מכתבים של רבי נחום זאב מקלם, בנו של ה'סבא', הכותב לבנו כי עיקר חשקו ושאיפתו היא שיכתוב לו על השמחה והנחת רוח השוררת בביתו. "בקלם הרי הקפידו על כל מילה ומילה"- אמר רבי חיים שינקר- "ואם ר' נחום זאב כותב שחשקה נפשו בעיקר שבנו יספר לו על השמחה והנחת השוררת בביתו, הרי שהוא התכוין לכך במלוא הרצינות"...

הגר"ח שינקר הביא קטעים מחובות הלבבות, כמו למשל את הקטע המופלא הבא: " ואמר אחד מן החסידים: אל תשבחו שבח ריקם, ריק ממצא הלב בו, אבל יהיה בהמצא הלב, כמו שאמר דוד ע"ה: "בכל לבי דרשתיך",ואמר "לבי ובשרי ירננו אל אל חי". ומהם, השמחה והששון באלוקים יתעלה ובידיעתו והכוסף לרצונו והגילה באהבתו והדבקות בתורתו והחמלה על יראיו. ואמר: "ישישו וישמחו בך כל מבקשיך", ואמר: בדרך עדותיך ששתי, ואמר: נחלתי עדותיך, ואמר: "ואני בה' אעלוזה אגילה באלוקי ישעי". שמחה, עליזות, ושוב שמחה ועליזות.

הגר"ח שינקר ציטט מכתבי תלמידיו של אבי תנועת המוסר, הכותבים שרבי ישראל סלנטר היה האדם השמח והמאושר ביותר בדור. ר' ישראל, לכאורה, מחולל תנועת המוסר, נראה בעיני מי שלא הכיר כדמות כפופה ומיוסרת, חוששת ודואגת. אך לא, ר' ישראל היה האדם השמח ביותר בדור. אדם שידע למלאות את נפשו ולשמוח במעלותיו.

ראש ישיבת תפרח הגר"א פילץ שליט"א סיפר כי המשגיח של חברון ר' הירש פלאי זצ"ל היה יושב במקום מושבו בישיבה, ברגעים שלפני התקדש היום הקדוש, יום הכיפורים, ומירר בבכי תמרורים, בעודו קורא את ה'תפילה זכה'. ר' הירש גונח בבכי, כל כולו רועד, ואז ניגש אליו בוגר הישיבה, שהגיע ליום כיפור לישיבה. ר' הירש מוחה באחת את דמעותיו וכולו התרגשות: "שלום עליכם! מה שלומכם?"...

הגיב על כך בנו של המשגיח, רבי שלמה פלאי שליט"א, המשגיח הנוכחי בישיבת חברון: "אבא לא קם לאותו התלמיד מתוך "פארקווטשקייט" וכפיתיות. הוא לא לחש לעצמו ש"עכשו אני עובד על בין אדם לחברו", אלא הוא התנהג בטבעיות רבה, כי הוא היה אדם ישר ושמח. אבא היה איש מוסר אמיתי, אך הוא הוכיח שעם כל המוסר שלו, הוא היה אדם שמח מאד. ואדרבה, השלימות המוסרית סייעה לו להיות אדם שמח".

"ולישרי לב שמחה"- הוסיף אחיו רבי נח פלאי, המשגיח של ישיבת רבנו חיים עוזר- "אדם ישר לב, הוא שמח"!!!

--- אינני יודע האם הצלחתי לגעת ברובד העמוק של נושא השמחה. אך האמת היא שכשסיימתי לכתוב את הדברים הרגשתי פתאום ש... אני שמח עכשו...

תורת כהנים

/ הרב יעקב הלוי פילבר

ספר מיוחד מקדישה התורה לענין המקדש והקרבנות שחז"ל קראוהו "תורת כהנים", כמו שכתב הרמב"ן בהקדמתו לספר ויקרא: "והנה רוב הספר הזה בקרבנות, בתורת הקרבן והמקריבים ובמקום שיתקרב בו... ורוב פרשיות הספר הזה ידבר בהן עם הכהנים". ועם כל חשיבות עבודת המקדש, אין זה סוד שרבים מעם ישראל, ובתוכם לא מעטים משלומי אמוני ישראל, שהמקדש והקרבנות אינם, בלשון המעטה, עומדים בראש סדר העדיפות שלהם, שעל התופעה הזו אמרו במדרש (שיהש"ר פרשה ה): "אני ישנה מן הקרבנות ולבי ער לקריאת שמע ותפילה, אני ישנה מבית המקדש ולבי ער לבתי כנסיות ובתי מדרשות", בלשון הזה אפשר לומר על תקופתנו: "אני ישנה מהר הבית ולבי ער לכותל המערבי". מאידך אותם החוגים שהם כן ערים לענין הקרבנות והמקדש, הפועלים לזרז את הקמתו, גם הם צריכים לעיין בפעילותם האם אין הם מקדימים את המאוחר. לפי חז"ל הסדר הוא: "שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ: להעמיד להם מלך, להכרית זרעו של עמלק ולבנות בית המקדש" (סנהדרין כ ב) ובזה הסדר דווקא, כמו שפירש רש"י (שם) בד"ה שלש מצוות: "נקט שלש הללו שהן תלויות זו בזו לעשותן כסדרן, בתחילה מלך, ואחריה עמלק ואחריה בית הבחירה". ויש הגיון בסדר הזה, קודם כל צריך העם להתבסס בארצו התבססות גשמית ורוחנית, שהמלך מסמל את הריבונות המלאה של העם בארצו. אחר ההתבססות יש לבער את הגורמים השליליים המאיימים על קיומו של ישראל, כמו עמלק שהוא סמל שנאת ישראל העולמית, ורק אחר שני אלו יבוא בנין בית המקדש, כמו שכתב הרמב"ם (הל' מלכים פ"א ה"ב): "הכרתת זרע עמלק קודמת לבנין הבית שנאמר (שמואל ב, ז א-ב): 'ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל אויביו, ויאמר המלך אל נתן הנביא: ראה אנכי יושב בבית ארזים וארון האלקים יושב בתוך היריעה'. ואין זה אמור רק לגבי המקדש הראשון, אלא גם לגבי המקדש השלישי כמו שכתב הרמב"ם (שם פי"א ה"א): "המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות בית דוד ליושנה הממשלה הראשונה ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל". כך שלא הפגנות או טקסים ויריטואלים הם יקדמו את בנין המקדש, אלא יש צורך בתנאים קודמים שקבעה התורה, שבהעדרם אין ערך ומשמעות לבית המקדש.

במסכת שבת (לג ב) מובא: "בעוון שפיכות דמים בית המקדש חרב" ומסביר הראי"ה בספר "עין איה" (שם) מדוע בגלל עוון שפיכות דמים נחרב המקדש. והסברו הוא: בית המקדש נועד לפעול לא רק על כנסת ישראל לבדה אלא על האומות כולן, כדברי שלמה (מלכים ב, ח מא): "גם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל... ובא והתפלל אל הבית הזה". ומתי יוכל אור ה' להתפשט על האנושות כולה? רק כאשר המצב המוסרי של עם ישראל יעמוד על הגובה, כאשר עם ישראל יהיה אור לגויים. אבל כאשר ישראל נשפלים בהתנהגותם המוסרית, ובמיוחד כאשר נתדרדרו עד הדיוטא התחתונה של שפיכות דמים, במצב כזה של העם איזו בשורה יוכל בית המקדש להביא לעולם, מה יוכלו העמים ללמוד מאתנו כאשר הם רואים שהאור שבית המקדש צריך להאיר, אינו מצליח להשפיע אפילו במקומו, ואינו מאיר את החשכה אפילו בסביבתו הקרובה ביותר. מהי המסקנה שהאומות יסיקו מכך? שבית המקדש אין בכוחו לרפא אפילו את הנגע הגרוע ביותר שבין אדם לחברו, ואם כך הרי בית המקדש חסר לגבם כל תועלת ומשמעות. על כן קודם שעם ישראל בא להשפיע על העמים האחרים בהקמת המקדש, צריך הוא לבנות תחילה את שלמותו בביתו פנימה, ורק בשלב הבא, לאחר שהעם בנה את עצמו יוכל לשלוח את קרני אורו דרך המקדש לחברה האנושית כולה, ככתוב: "לברית עם לאור גויים". וכבר ראינו שבעוון שנאת חנם נחרב המקדש השני, מכאן שהמצב החברתי של העם הוא הגורם המכריע בקיום המקדש, על כן כתשובת המשקל צריך לתת לתיקון החברותי מקום נכבד בבנינה הפנימי של האומה, ליחסי אדם לאדם ולסדר חברותי מתוקן. וכדברים הללו כתב הראי"ה בספרו "מוסר הקודש" (עמ' ר): "אי אפשר לצייר תכונה שלימה של עושר הדמיון כשהבערות שולטת והרשעה המעשית מתגברת" והוא מסיים שם: "רק בהתרוממות רוחנית ומעשית חשובה וקבועה אפשר להשיב את בנין בית המקדש למקומו".

שו"ת חורף

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

לכבוד הר"ר יוסף אלימלך גיברשטיין הי"ו!

אודות שאלתך שהנך כעת נמצא בשלב של הכשרה מקצועית במסעדה בהכשר 'רבנות' והנך רוצה לסעוד שם במהלך היום מוצרי 'מהדרין' שהנך מכין בעצמך, אלא שהתברר לך כי הכלים במסעדה אינם טבולים, ושאלת אם מותר לך לאכול בכלים אלו או לא.

הנה ידועה הסברא המוזכרת בפוסקים[א] שמסעדות ובתי מלון אינם צריכים להטביל את הכלים מאחר שאצלם אין הכלים 'כלי סעודה' אלא כלים לעשיית רווח (כלי סחורה) וממילא הסועדים שם יכולים לאכול בכלים אלו ג"כ ללא טבילה כפי מה שפסק השו"ע ביו"ד סימן ק"כ סעיף ח' שאם יהודי קנה מגוי כלי לצורך סחורה אינו חייב להטבילו ואף חברו השואל ממנו את הכלי כדי לאכול בכלי זה פטור מטבילה מאחר שהוא רק שואל את הכלי ולא קונה את הכלי (והש"ך והט"ז הביאו מהאו"ה שחולק על כך ופסקו להטביל בלא ברכה וכתב הבינת אדם סימן ס"ה שאפשר לסמוך על השולחן ערוך לעת הצורך[ב])

ונחלקו פוסקי זמננו בנכונותה של סברא זו, יש שאימצו אותה להלכה[ג] ויש[ד] ששללו אותה מכל וכל שאין לך 'כלי סעודה' יותר גדול מזה ואין זה דומה ליהודי הקונה כלי למסחר גרידא.

אלא שלענ"ד עדיין יש לפקפק בנידון דידן, אף לדעת המקלים, שהנה כתב הרמ"א בסעיף הנזכר שהראשון שקנה את הכלי לסחורה אינו רשאי להשתמש בו לצורך אכילה אפילו באופן ארעי, ומבואר שלדעת הרמ"א שימוש ארעי בכלי העומד לסחורה לצורך אכילה מחייב את הכלי טבילה, והנה יסוד ההיתר שהשואל כלי לסעודה מיהודי שקנה

לצורך סחורה הוא שכיוון שבעלי הכלי לא חייב טבילה א"כ גם השואל אינו צריך לטבול, אבל הקונה כלי מיהודי אחר שהשתמש בו ככלי סעודה ולא טבלו חייב להטבילו מאחר שנתחייב ביד הראשון, ואם כן היכא שכבר נתחייב הכלי ביד הראשון אין היתר לשואל לאכול ללא טבילה, ומאחר שלפי דבריך גם בעל המסעדה אוכל מידי פעם בכלים אלו, א"כ התחייבו הכלים בטבילה בידו לדעת הרמ"א הנ"ל וא"כ נפל ההיתר בבירא עמיקתא.

אלא שיש מהאחרונים[ח] החולקים על הרמ"א שנוקט שגם מיעוט תשמיש מחייב טבילה, ונוקטים שהולכים אחר 'רוב תשמישו' של הכלי וא"כ לדעתם חוזר ההיתר הנ"ל כי לא התחייבו הכלים טבילה ביד בעל המסעדה לדעת הפוסקים שהסכימו לסברא המובאת לעיל בראש התשובה.

והיה נראה לכאורה שמכיוון שלדעת פוסקים רבים חיוב טבילה הוא מדין תורה[ו], א"כ קשה יהיה להקל בנידון דידן מאחר שיסוד הקולא בנוי על שני צירופים א) דעת השולחן ערוך שנוקט שאין חיוב טבילה על השואל מיהודי שקנה לא לצורך סעודה דלא כש"ך וט"ז שחששו לדעת האו"ה החולק ב) דעת האחרונים החולקים על הרמ"א בעניין 'רוב תשמישו', ובפרט שעצם הסברא עצמה המוזכרת לעיל אינה סברא המוסכמת על הכל ויש מגדולי הפסוקים ששוללים אותה מכל וכל, מכל זה נראה שאין 'כדי שביעה' באפשרות להקל.

אמנם אחר העיון נראה שמכל מקום המקל יש לו על מה לסמוך על כל פנים לדעת הפוסקים שסברו להלכה את הסברא המוזכרת לעיל, מאחר וכבר כתב הביאור הלכה[ז] שאף אם טבילת כלים היא מהתורה מ"מ איסור ההשתמשות בכלי לא טבול הוא רק מדרבנן (ואם מדובר בכלי זכוכית או מצופים בזכוכית הוא תרי דרבנן) וכמו כן יש לדון מצד זה שבמציאות הנכונה לשאלתך אין בעל הבית הרי משתמש בכל כלי וכלי ואי אפשר לזהות ולדעת באיזה כלי הוא השתמש או לא ואם כך כל כלי שהנך בא לאכול בו הוא בספק אם זה כלי שהתחייב בטבילה אם לא (ויש לדון בסברא זו שיש לומר שמאחר שבעל הבית קנה אותם מראש על דעת כך שרצונו לאכול בהם מידי פעם אם כן כולם התחייבו בטבילה) ואם כן יש כאן ביטול ברוב, ועוד יש לצרף את הסברא[ח] שטבילת כלים הנה 'מצווה' ולא 'מתיר' ואם אינך יכול לקיים את המצווה ואנוס אתה, ראשי אתה לאכול ללא טבילה (וגם בזה יש לדון שסברא זו לכאורה שייכת רק לאדם שאין לו אפשרות אחרת, אבל בנידון דידן שבקלות הנך יכול לאכול במקום אחר או להביא עמך אוכל מהבית לא שייך להקל, אמנם הפוסקים[ט] הזכירו סברא זו באופן כללי לגבי בית מלון על אף שאין אף אחד המכריח להיכנס לבית מלון זה, ועיין במאמר של הרב מרדכי רובין שליט"א בקובץ תורני מוריה כסלו תשע"ג שהעיר כזאת)

ולסיכום: נראה לענ"ד שלדעת הפוסקים שסברו להקל באופן כללי במסעדות מאחר שאין זה נחשב 'כלי סעודה' אצל בעל הבית, יש מקום להקל גם במציאות הנכונה לשאלתך במקום הצורך, ובפרט בכלים מזכוכית או מצופים זכוכית וכמבואר (ולבן ספרד יש להקל יותר בשופי מאחר והשולחן ערוך פסק כהגהות אשר"י בסעיף ח' ולא כאו"ה, וכן משום שלא הביא את דברי הרמ"א לגבי אכילת עראי וייתכן שזה משום שנוקט שהולכים אחר 'רוב תשמישו' כדעת האחרונים החולקים על הרמ"א, וכאמור כל זה הוא רק לדעת הפוסקים שהסכימו לעצם הסברא שכלים של מסעדה נחשבים כ'כלי סחורה')

בברכת הצלחה מרובה בכל מעשה ידיך

שבתי יגל

א - עיין דרכי תשובה לסימן ק"כ (יו"ד) ושו"ת מנחת יצחק חלק א' סימן מ"ד.
ב - וכן בספר טבילת כלים פרק ג' הערה כ"ב כתב שהמנהג בתפוצות ישראל היה כפסק השו"ע דלא כרמ"א.
ג - שו"ת מנחת יצחק שם, ושו"ת יחוה דעת ח"ד סימן מ"ד.
ד - שו"ת מנחת שלמה תנינא (ב-ג) סימן ס"ח, מנחת אשר לבמדבר סימן ס"ח, וכן שמעתי מהגרש"א שטרן שליט"א.
ה - עיין פ"ת לשו"ע יו"ד סימן ק"כ ס"ק ה' בשם תשובת 'שב יעקב' סימן ל"א, וכן הוא דעת הפרי חדש.
ו - ואכמ"ל.
ז - סימן שכ"ג סעיף ז' וע"ע בפמ"ג או"ח סימן תפ"ו במשבצות זהב שמבואר לא כך וע"ע שו"ת שאגת אריה סימן נ"ו.
ח - עיין מנחת שלמה שם.
ט - מנחת שלמה שם.

סיפור לשבת

"שבת, שבת, שבת"

רבי אריה ליב גרוסנס זצ"ל, ראב"ד לונדון, בהיותו בחור למד בישיבת כנסת בית יצחק - קאמניץ אצל רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, וכך סיפר:

דרכו של רבי ברוך בער היתה לומר השיעור בביתו, ולאחר השיעור היו הבחורים חוזרים ללמוד בישיבה. יום אחד השתתף בשיעורו של הרב תלמידו של ה"חפץ חיים" זצ"ל. לאחר השיעור התעכב אותו תלמיד כדי לשוחח עם רבי ברוך בער, וגם אני נשארתי לשמוע, ורבי ברוך בער ביקש ממנו לספר איזה מעשה שראה אצל רבו ה"חפץ חיים".

פתח אותו תלמיד וסיפר: יום אחד הגיע יהודי אחד לעיירה ראדין, מקום מגוריו של ה"חפץ חיים", ושפך את מר לבו על אודות בנו, שאין לו עוז ותעצומות לעמוד בקשרי מלחמה עם יצרו הרע הבוער בקרבו, ולאחרונה כבר נכשל בחילול שבת ר"ל. ה"חפץ חיים" הזדעזע, ואמר שיקרא לבנו, כי ברצונו לשוחח עמו. הבחור הגיע ל"חפץ חיים" ונכנס פנימה, ולאחר זמן קצר יצא הבחור מחדרו בעיניים נפוחות מבכי. אף אחד לא ידע מה אמר לו ה"חפץ חיים", אך היה ניכר מיד שאותו בחור נהפך לירא ושלם. מאז אותו יום הקפיד מאד על שמירת השבת. כך סיפר תלמיד ה"חפץ חיים" לרבי ברוך בער, ורבי ברוך בער שיבח מאוד עובדא יקרה זו.

ברבות השנים עלה הרא"ל גרוסנס לכהן פאר כראב"ד לונדון, והוזמן יום אחד לדרוש ברבים בכנס באמריקה, דברי חיזוק על

המשך בעמוד הבא...

שמירת השבת, וסיפר את הסיפור הנ"ל על ה"חפץ חיים" זצ"ל ועל גודל הכאב שנגע אל לבו כאשר היה מדובר בעניין חילול שבת, ואיך שדבריו שיצאו מלב צדיק עשו רושם. בסיום הדרשה, ניגש אחד מהמשתתפים להרא"ל גרוסנס ושאלו, האם הרב יודע מה אמר ה"חפץ חיים" לאותו בחור? ענה הרב גרוסנס בשלילה. אמר לו: "אני הוא אותו בחור!, אספר לך מה אמר לי ה"חפץ חיים".

וכך סיפר בהתרגשות: "כאשר שמע ה"חפץ חיים" שהדרדר מצבי עד שהגעתי לחילול שבת ר"ל, היה ה"חפץ חיים" מזועזע עד עומק נפשו, ולקח את ידי והתחיל לשפשפה ואמר רק מילה אחת: ש-ב-ת!! וכך חזר על מילה זו מעומק הכאב שבלבו: ש-ב-ת, ש-ב-ת, ש-ב-ת!! ושני מעיינות של דמעות התחילו לבצבץ מעיניו ונפלו על ידי, והמשיך ה"חפץ חיים" לקונן: ש-ב-ת, ש-ב-ת!! ומרח ושפשף את דמעותיו החמות בידי, והרגשתי כמו סכינים שחותכים את בשרי! וכך המשיך ה"חפץ חיים" בזעקת לבו על כאב השבת עד שקיבלתי ע"ע שאת השבת אני בחיי כבר לא אחלל!! ורק לאחר מכן עזב ה"חפץ חיים" את ידי.

חלום המהרש"ם

מספר הרה"ג ר' דוד יונה רוזנבוים שליט"א סיפור פלא שסיפר המגיד הירושלמי רבי שלום שבדרון זצ"ל באחת משיחותיו. כאשר עבר על כתבי היד של זקנו המהרש"ם זצ"ל, מצא פתק כתוב בכתב ידו על חלום פלא שהיה לו בליל שבת קודש בעוד שכיהן רב בק"ק יאזלאביץ. היה כתוב שם, שפעם אחת חלם שהוא עצמו עומד בבית דין של מעלה, וראה איך דנים שם אברך אחד מקהילתו על שחילל שבת במלאכת איסור. וגמר דינו למיתה בידי שמים בשל עוון זה.

בשבת בבוקר שקל המהרש"ם בדעתו האם לספר לאותו אברך מה שחלם בלילה או לא, וגמר בדעתו שיעשה סימן, שאם ייגש אליו האברך אחר התפילה לשוחח עמו בדברי תורה, אזי יספר לו מה שחלם בלילה שלפניו, ואם לא ייגש לא יספר לו כלום. אחר שגמרו להתפלל, עזבו רוב המתפללים את ביהכ"נ, ונשאר המרש"ם ללמוד את ה"אור החיים" על פרשת השבוע, והנה לפתע ניגש אליו אותו אברך וברכו בברכת "גוט שבת". אמר לו המהרש"ם שימתין לו מעט כי רוצה לשוחח עמו בעניין מסוים. מיד פרץ האברך בבכי, והחל לספר את אשר אירע עמו אמש בכניסת השבת, שישב ולמד ביום שישי ומקטרתו בידו וכך המשיך ללמוד, ולא שת אל לבו שבינתיים כבר שקעה חמה והתקדש היום, ושאף בפיו מהמקטרת והמשיך לעיין בתלמודו. פתאום הבחין שכבר קידש היום, ונבהל מאוד שנכשל בעוון חמור של חילול שבת, ולכן בא אל הרב לבקש דרך תשובה וכפרה על מעשיו. מיד סיפר לו המהרש"ם על החלום והתפרץ האברך בבכי מר ובדמעות שליש. הרב הרגיע אותו וסידר לו פדיון נפש ותיקון תשובה המבואר בפוסקים, למי שנכשל בעוון חמור זה, ואכן נשאר אותו אברך בחיים ולא אירע לו מכשול.

(מאוצר סיפוריו של הרב חנניה צ'ולק שליט"א / "עזר מציון")

שביבים / שאול שיף

שילוב חיילות ביחידות לוחמות בצה"ל

/ אל"מ (מיל) רז שגיא

כללי

בשנת 1996, הורה ביהמ"ש העליון את צה"ל לאפשר לאלים מילר להתקבל לגיבוש לקורס טיס, **במסגרת ניסוי מבוקר** בשילוב טייסות. ביהמ"ש קבע, כתנאי, כי **השילוב יבוצע בכפוף לכך שלא תיפגע מוכנות צה"ל למלחמה**. בשנת 2001 חוקק תיקון לחוק שירות הביטחון ולפיו שילוב חיילות יתבצע תוך התחשבות "באופיו ומהותו של התפקיד". מאז ניכרת מגמה של שילוב חיילות בתפקידי לחימה ועירוב ההכשרות והקורסים.

כיום, כ-90% מהתפקידים בצה"ל פתוחים בפני חיילות. למעשה, המקומות היחידים בהם אין חיילות הם: חטיבות השריון, חטיבות החי"ר, גדודי ההנסה הקרבית, ספינות חיל הים (למעט חובלות) ויחידות מיוחדות. אולם גם ביחידות אלה משרתות חיילות בתפקידי תומכות לחימה (חימוש, שלישות, קשר, אג"מ, מודיעין). למעשה,

ברוב גדודי החי"ר משובצות כבר היום קצינות מבצעים, ובחלקם יש קצינות קשר וקצינות מודיעין. תפקידים אלה מהווים חלק אינטגראלי ממטה הגדוד בשגרה וחפ"ק (חוליית פיקוד) המג"ד, אשר מיועד להשתתף באופן פעיל בלחימה. בנוסף לכך, מרבית ההכשרות והקורסים בצה"ל נערכים בצורה מעורבת, ובהם קורסי קצינים המכשירים קצינים ליחידות לוחמות.

בשנת 2001, בוטל חיל הנשים, ובמקומו הוקם היוהל"ן (יועצת הרמטכ"ל לענייני נשים). גוף זה מרכז את הידע המגדרי באופן בלעדי, מבצע מחקרים, מוציא פרסומים, מרצה לכלל צה"ל ומיישם את מסקנותיו.

תהליך השילוב

החל משנת 2002, מתרחבת מגמת שילוב חיילות ביחידות לוחמות בכלל החילות, בהובלת היוהל"ן. תהליך זה התאפיין מתחילתו, בחוסר תכנון מקיף של משמעויות התהליך בהיבט המבצעי וללא ביקורת ומעקב של אג"מ-מבצעים וחיל הרפואה. זאת ועוד, תהליך השילוב נעשה מתוך השקפת עולם המעמידה את **ערך השוויון בין המינים, לפני ערך הביטחון** ומתעלמת מההבדלים הפיסיולוגיים, המשפיעים בצורה ישירה ועקיפה על הכשירות המבצעית של היחידות. למעשה, לא בוצע בצה"ל מחקר בנושא "מוכנות צה"ל למלחמה בהיבט שילוב נשים ביחידות לוחמות".

כחלק מתפיסת עולם הרואה בצה"ל ארגון חברתי גרידא, נערך במהלך העשור האחרון, שיתוף פעולה הדוק בין היוהל"ן לבין חוקרות פמיניסטיות. שיתוף פעולה זה הניב מחקרים ומאמרים - שעל רבים מהם מתבססים פרסומי היוהל"ן. חלקן העיקרי של החוקרות, אשר יוהל"ן אמצה את מחקריהן, משתייכות לזרם הפמיניסטי רדיקלי. חלקן אף תומכות בגלוי בסרבנות לשרות צבאי ושותפות לפעילות המעודדת השתמטות. מעורבותן המשמעותית בתהליך שילוב נשים לתפקידי לחימה, מתעלמת מן הניסיון האמריקאי רב השנים ומסקנותיהן דוגמאטיות והופכות את "פורצות הדרך" לשפנות ניסיון אנושיות.

התוצאות

תהליך שילוב החיילות ביחידות הלוחמות גורם לכשלים משמעותיים, אשר באים לידי ביטוי בשני היבטים:

ההיבט הפיזיולוגי - מבחנים פיזיולוגים שבוצעו בארץ ובחו"ל מצביעים על פער משמעותי בכושר הגופני וביכולות הפיזיות של החיילות לעמוד בדרישות המבצעיות אשר נדרשות ללחימה. שילוב נשים לפעילות בעצימות גבוהה, גרר ריבוי פציעות וחומרת פציעות גבוהה בהרבה מאשר אצל חיילים, אצל אותן חיילות, דבר אשר פגע בכשירות היחידה (מעבר לנזק שנגרם לחיילת עצמה). נשים/חיילות מועדות לשברי מאמץ ופגיעות אורטופדיות אחרות בשיעורים הגבוהים עד פי 10 ויותר ביחס לקבוצת גיל דומה של גברים/חיילים הנחשפים לעומסים גופניים דומים (סקר מקצועות לחימה שבוצע עבור מז"י ע"י מקרפ"ר - 2004).

ההיבט המבצעי - על מנת להפחית את הפגיעות הפיזיולוגיות, הורד רף קושי האימונים ונקבע סרגל מאמצים מופחת, ביחס לנדרש מחייל ומלוחם זכר (על מנת להתאימם ליכולתן של החיילות). זאת ועוד, נקבעו שיטות ציון המבוססות על שיפור אישי ולא על מדד מוחלט של כושר;

הוחל באימון מטשטש הבדלים - ע"מ לטשטש הבדלים ניכרים לעין בין המינים, ריצה [לדוגמה תבוצע במסלול מעגלי ולא קווי. (חוברת "נלחמות להלחם", עמ' 158).

דוגמאות לנזקים משני ההיבטים קיימות בשפע:

- שוטרות מג"ב שומרות במחסומים עם שכפ"ץ רגיל ולא קרמי, עקב משקל ציוד והצורך לעמוד 4 שעות ברציפות (יחידת המעברים 645).
- בה"ד 1: קריטריונים שונים ללוחמים ולוחמות, בבוחן כניסה, בניווטים, ובבחנים מסכמים - "אפליה מתקנת" לנשים.
- פלוגת תצפיות "הנחשול": קריטריונים מבצעיים מופחתים לביצוע משימות תצפית ומארבים, ביחס לפלוגות הבנים.
- לוחמות מגדוד אב"כ: "יש הרבה מאוד בנות עם בעיות רפואיות... כשהגענו לכאן הכול התנפץ. תוך חודשיים שלושה - מתוך 30 בנות נשארו אולי 7. לי יש צניחת רחם, לחברה שלי גם, עוד בנות עם שברי הליכה באגן".
- "אני אומרת שכואב לי ומכריחים אותי להמשיך, ואני אומרת, אני לא רוצה להיות נכה, וכולם דוחפים אותי, ואני המשכתי ואני מצטערת על זה, ובדיעבד לא הייתי צריכה להמשיך" (לוחמת נ"מ, פברואר 2005, מתוך חוברת היוהל"ן "נלחמות להלחם").
- קרקל: "קצב ההליכה הואט, הפק"לים הוקטנו... תוכנית האימונים בפלוגות המעורבות תותאם לסרגל המאמצים של הטירוניות" (יעל לוי, במחנה, 6.8.04).
- קורס קציני קשר ייעודי - גיבוש שונה למלש"בים ולמלש"ביות - הצוערים והצוערות מוכשרים לאותה משימה ויתמודדו על אותם התפקידים! אך ההכשרות מתבצעות באופן שונה לחלוטין.

כשלים אלו משתלבים יחד לכדי **פגיעה בכשירותו של צה"ל ובמוכנותו ללחימה**. נכון להיום מימדי הפגיעה בצה"ל נמוכים ולמרות זאת, ניתן לראות סימנים לפגיעה ולשיבושים בפעילות המבצעית באיו"ש ואף במלחמת לבנון השנייה. מחקר מקיף (שנערך בשיתוף עם חיל הרפואה של ארצות הברית) בחן את שילוב הנשים בתפקידי הלחימה בצה"ל לאור ההבדלים הפיזיולוגים בין נשים לגברים. המסקנות היו חד משמעיות:

גם כאשר מקלים בצורה משמעותית את הדרישות הפיזיות מלוחמות, עדיין 12% מהן לוקות בשברי מאמץ, לעומת 0% בקרב הבנים. עוד עולה מן המחקר כי גברים לוחמים, המתאמנים על פי סרגל המאמץ המקל שמותאם לבנות, **משיגים כושר גופני נמוך יותר מן הנדרש ביחידות הקרביות בצה"ל**. (חדשות ערוץ 2, 09.08.11, 23:15).

לקחי צבאות זרים

צבאות ארה"ב ובריטניה, צבאות מרכזיים בעולם, אשר לוחמים במתארים דומים ללחימת צה"ל, עוסקים כבר זמן רב בהפקת לקחים משילוב חיילות ביחידות לוחמות. בשנים האחרונות התפתחה ספרות ביקורת ענפה העוסקת בנושא, הכוללת דו"חות רשמיים, מחקרים, ספרים ומאמרים המציגים עמדה ברורה - **אי שילוב חיילות ביחידות לוחמות אשר להן מגע קרקעי ישיר עם אויב**.

צבא ארה"ב הפיק לקחים, לאחר שאפשר בתחילה לנשים להיכנס לטירונות ברמות כושר נמוכות באופן דרמטי, ואז לטפס על קירות נמוכים יותר, לזרוק למרחקים קצרים יותר ולשאת משאות קלים יותר כאשר הגיעו לשם..." (סטפני גוטמן, "הצבא העדין והאדיב", עמ' 15). אחת הדוגמאות לכך פורסמה לאחרונה בכתב-העת של חיל-הנחתים האמריקני (The Marine Corps Times). הכותבת, סרן

קטי פטרוניו, קצינת נחתים מצטיינת **בעלת ניסיון מבצעי רב, שילמה מחיר גופני ככד על שירותה**. כעת היא מתריעה: "כקצינת נחתים בעלת ניסיון קרבי וכאישה, אני כאן כדי להגיד לכם שלא כולנו נולדנו שווים, **ושהניסיון לשלב נשים בחי"ר לא ישפר את הכשירות המבצעית של חיל הנחתים ולא יחזק את ביטחוננו הלאומי**... מה אנו מעוניינים להשיג בניסיון לשלב נשים באופן מלא בחי"ר? מבחינת אלה המכתיבים מדיניות, שינוי המגבלות הנוכחיות הקשורות לנשים בחי"ר, אולי נראה כמו שינוי לא-משמעותי בדרכי הביצוע של חיל הנחתים. אני חולקת על כך בחריפות; **שינוי פוטנציאלי זה יזעזע את יסודות החיל שלנו לרעה ויחליש את הכוח** שהיה מאז 1775 הכוח הלוחם הקטלני ביותר בעולם כולו... **למען בריאותן ארוכת-הטווח של נשות הנחתים, חיל הנחתים והביטחון-הלאומי של ארה"ב, הניחו לקהילת החי"ר של הנחתים כשאתם קוראים ליותר הזדמנויות לנשים. בואו נקבל בהבנה את ההבדלים שבינינו, כדי לשכלל עוד יותר את הצלחת החיל, במקום לפרק את הזהות שלנו לצורך הגשמת אג'נדה פוליטית"**. (תורגם ופורסם באתר 'מידה', 04.01.13).

בו-בזמן הגיע גם הצבא הבריטי ב-2002 למסקנות דומות: "היכולות הפיזיות הנדרשות מלוחמים קרביים הן הכרחיות... הבדלים בין נשים וגברים בפיתוח כוח שרירים וכושר אירובי הם כאלה ש-1% בלבד של הנשים מגיעות לתפקוד של גבר ממוצע" (דו"ח משרד ההגנה הבריטי 2002).

נראה כי מידע זה לא הוצג בפני קציני צה"ל ומקבלי ההחלטות – לא בדיונים ולא בשלב קבלת ההחלטות. תהליך שילוב הנשים בצה"ל, בוצע תוך הצגת חומר חד צדדי התומך בשילוב נשים, יחד עם הצגת עובדות לא רלוונטיות מצבאות שאינם לוחמים בפועל וללא לימוד המשמעויות והלקחים מצבאות ארה"ב ובריטניה. זאת ועוד, מתוך דברי היוהל"ן, ניתן להסיק כי פעילות שילוב נשים לתפקידי לחימה בעשור האחרון, נעשתה באין מפריע, לכאורה מפעילות חתרנית בתוך צה"ל: "...המטכ"ל פשוט לא הצליח לעקוב... מתחת לאפם עשינו מהפכה...". (בראיון לעמוס הראל, הארץ 29.4.2007.

ועדת שגב

בראשית 2007 מונתה ע"י היוהל"ן ועדה "לעיצוב שירות הנשים בצה"ל בראיית העשור הבא" בראשות האלוף (מיל.) יהודה שגב. חלק ממסקנות הוועדה מתבססות על תיאוריית ה-GM (ג'נדר מיינסטרימינג)[א]. מבדיקה מתברר כי לא קיימים מחקרים המתארים ניסיונות ליישום תיאוריה שוויונית זו בארגון לוחם - אדרבה - **לא נמצא בכל העולם צבא לוחם אשר יישם תיאוריה שכזו הלכה למעשה**. בנוסף לכך, הוועדה לא חקרה כשלים שהתגלו בצה"ל בנושא "שילוב חיילות ביחידות לוחמות" כגון: גדוד ה"קרקל" וגדודי האב"כ. כמו כן, הוועדה לא דנה בלקחי מלחמת לבנון השנייה, בה נוצרו כשלים בשילוב נשים בלחימה. למעשה, **הוועדה שניהלה דיונים רבים וישבה זמן רב על המדוכה, קיבלה המלצות לעתיד ללא תחקיר מקיף והפקת לקחים מניסיון העבר**.

- בדו"ח הוועדה חסרה התייחסות למחקרים ומאמרים אשר מצביעים על סיבות לאי שילוב חיילות ביחידות לוחמות.
- דו"ח הוועדה לא התייחס כלל לדו"חות הפיזיולוגיים שפורסמו לאחרונה ע"י חיל הרפואה, ולמחקרים דומים שנערכו בצבאות ארה"ב ובריטניה.
- הדו"ח לא בוחן סטטיסטיקה של פגיעות פיזיולוגיות, בעיות משמעת על רקע של מתח מיני ואחוזי נשירת לוחמות מהקריירה הצבאית. דהיינו, מחד גיסא, הדו"ח ממליץ על שוויון מלא, ומאידך גיסא מחיל סטנדרטים שונים על חיילים ועל חיילות.
- וועדת שגב לא עסקה בסוגיית המילואים, על אף מרכזיותה וחשיבותה בצה"ל (כ-40,000 חיילות הוצבו במילואים ב-4 השנים האחרונות). לא נלקחו בחשבון מצבים של הריונות ולידה, וסיטואציות בהן שני בני הזוג יזומנו בו-זמן לשירות מילואים.

שוב, ניתן לראות כיצד "מדיניות השילוב" מתעלמת ממידע רב העמיד בסימן שאלה את סיכויי שילוב הנשים ביחידות לוחמות. נראה כי יועצת הרמטכ"ל לענייני נשים העדיפה בשנים האחרונות, את ערך "השוויון בין המינים" על פני הצורך לכשירות מבצעית ויכולתו הקרבית של צה"ל.

סיכום

נראה כי הניסיון להצליח בכל מחיר בשילוב נשים לתפקידי לחימה, **גורם בראש ובראשונה, לפגיעה בריאותית בנשים שהתגייסו לשרת, בכשירותו של צה"ל ובמוכנותו למלחמה**. ההצגה החד-צדדית של "עובדות" הובילה, לשיבוץ נשים לתפקידים קרביים, ללא מערכת בקרה ופיקוח. לקחי מלחמת לבנון השנייה, העצימו את הצורך לבחון מחדש את מגמת שילוב החיילות ביחידות לוחמות בצה"ל. צה"ל אינו תאגיד ומשימת ההגנה על מדינת ישראל אינה המקום לאפליה מתקנת. גם הבחירה להיות לוחם, מהווה יעוד ולא אמצעי לקידום אג'נדה. אין לישראל את הפריבילגיה, לבחון עד כמה ובאיזה תחום, ניתן לשנות את הצבא, בלא להפוך אותו למשהו שאינו צבא. "לא יעזור לנו הרבה אם המשרתים בצבאנו המובס, יהיו כולם שווים. ההיסטוריה תתייחס אלינו כפי שהיינו - מוזרות חברתית שנכשלה" Professor Richard A. Gabriel.

א - אסטרטגיה לקידום שוויון בין המינים, באמצעות הכללה של נקודת מבט מגדרית בכל תחומי החיים ובכל דרגי קבלת ההחלטות.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il